

Zonde van de hemel

Leesexemplaar

Bart Stouten

**Zonde
van
de
hemel**

P E L C K M A N S

Antwerpen, najaar 2023

Lieve Yasujiro-san,

Schrijven is bezweren, dat weet jij ook wel. Schrijven is een magische handeling, een vorm van toveren met woorden en werelden.

Zoals een tovenaar spreuken weeft, gebruik ik taal om een rijk van verbeelding op te roepen, bevolkt door personages en wezens die op de pagina leven en ademen. Met elke pennestreek of tik op het toetsenbord tover ik scènes, emoties en ideeën tevoorschijn die lezers naar nieuwe ervaringsgebieden kunnen brengen. En net zoals een tovenaar precies moet zijn in zijn bezweringen, moet ik mijn woorden met zorg kiezen, zinnen maken die vloeien als spreuken, een net van taal werpen dat de lezer naar binnen trekt en gevangenhoudt totdat het verhaal verteld is.

Uiteindelijk moet schrijven een scheppingsdaad zijn, een manier om werelden op te roepen die alleen in de verbeelding bestaan, maar door de kracht van woorden tot leven kunnen worden gebracht.

Het lijkt, Yasujiro, alsof ik mezelf hoor praten tegen jou, die bewuste middag in Atami, die straks wel terugkomt. De dag komt altijd terug, overal. Ik heb de dag op zak, als een ouderwets horloge.

Toch weet ik niet waarover ik een bovennatuurlijke macht wil uitoefenen. Geesten worden verdreven, Yasujiro-san, ik ken ze niet en heb ze nooit eerder opgemerkt. Ze bevolken een wereld die ik dacht te kennen, hun invloed is onzichtbaar gebleven. In de woorden gaan ze aan het dansen, dan komen de krachten die hen belagen, de herinneringen waarin ze zich verstoppen hebben.

Als schrijver moet ik hen regisseren in mijn brief aan jou, Yasujiro-san. Je verschijnt op een podium, hel verlicht door de maan, een podium midden in een bos. Krekels voeren hun ritmische muziek naar een oorverdovend hoogtepunt. De wit gegrimeerde personages schrijden weg naar het verleden dat hun onderdak biedt. Hier begint het verhaal dat ze kennen, waar ze zelf een hand in hebben.

Je hebt me ooit verteld over dat beroemde no-verhaal. Ik leerde van jou dat het vaak werd uitgevoerd als onderdeel van een Japanse nieuwjaarsviering. Het vertelde over twee pijnbomen, een op het strand van Takasago en de andere op het eiland Sumiyoshi. Die bomen, zei je, stelden een ouder echtpaar voor dat al vele jaren getrouwd was. Ze belichaamden het ideaal van een lang en gelukkig huwelijk.

Het stuk begon, vertelde je me, met een koor van acteurs die de openingszinnen zongen en de twee pijnbomen introduceerden. Dan verscheen een reiziger die begon te praten met de dennenboom op het strand van Takasago. De boom vertelde de reiziger over zijn partner op het eiland

Sumiyoshi en sprak zijn wens uit om bij de andere boom te mogen staan.

Jij en ik, Yasujiro-san, twee bomen aan het begin van een tekst. Wind van fantasierijke inspiratie waait door onze kruinen.

Al snel arriveerde de dennenboom van Sumiyoshi in jouw no-verhaal. De twee bomen voerden samen een dans uit, die de harmonie en balans van hun relatie symboliseerde. De reiziger sprak dan opnieuw met de bomen en vroeg hun om hun geheimen te delen voor een succesvol en gelukkig huwelijk. De bomen antwoordden dat hun geheim simpelweg was om elkaar te ondersteunen en aan te vullen, zoals de takken en naalden van een dennenboom.

Het stuk eindigde met de bomen die een laatste dans uitvoerden, terwijl het refrein een slotlied zong dat de schoonheid en gratie van hun relatie uitdrukte. Het was een aangrijpend en tijdloos verhaal dat sprak over het universele verlangen naar liefde, gezelschap en harmonie in het leven.

Yasujiro-san, nu heb je een idee van de toon. De rest is verbeelding. Mijn eigen brief zal daarover spreken. Over toon en verbeelding. Over de reis van de ene boom naar de andere. Over wind van geluk en tegenspoed. Ik zal met plezier de dood in de kont schoppen.

Jij, mijn hoofdpersonage, bent niet meer. Je hebt je van het leven beroofd. Ik moet je tot leven wekken via je blij-

vende invloed op mij. Zo kunnen we weer bij elkaar komen. Elkaar ondersteunend met blijvende invloeden.

Je duikt overal op, Yasujiro-san, ook vandaag. Je bent immers de inspirator van mijn verzameling pluchen beertjes die me toelachen vanaf kasten en boekenrekken. Je was de motivator voor het gebruik van poëzie in mijn presentatieteksten bij de radio. Je werd geschaduwde door bewakingsagenten uit je wijk en leerde me inzien dat ook mijn teksten door spionnen in de gaten worden gehouden, al zou ik nog zo graag geloven dat ze enkel onschuldig leesplezier vinden. Jij, Yasujiro-san, hebt me getoond wat het betekent om dakloos te zijn in het hartje van een miljoenenstad. Je hebt seks teruggebracht in mijn leven. Je hebt mijn wens waargemaakt om ooit aanwezig te zijn bij een bevalling. Dankzij jou ben ik niet langer bang in een stilgevallen lift. Jij hebt me via een vriendin ingewijd in de mannenwereld van het no-theater.

Krekels hoor ik, verstopt in de verkoelende bomen, zingend met hun vleugels in de nacht. Krekels die ik imiteer door mijn vinger langs de tanden van een kam te laten glijden. Ik wil bij hen zijn, Japan tot bij mijn schrijftafel brengen. Japan en de krekels die zingen uit liefde – en woede.

Alle spanningen, hoop en teleurstelling, zeepbellen van illusies en scherven van beloftes heb ik laten liggen in de tijd, op bladzijden die ik enkel nog opensla wanneer ik op zoek ben naar jouw heldere contouren.

Dit weet je niet, Yasujiro-san, maar tussen de schriften die ik door de jaren gevuld heb, bevindt zich een album dat ik ooit van je vriendin Akemi cadeau kreeg. De onverwoestbare omslag doet aan Japans lakwerk denken. Onder die oersterke verpakking, die nooit zal kromtrekken of scheuren, overleven vijf opeenvolgende jaren. Twaalf regeltjes schenken droomruimte voor elke dag. In een eerbetoon aan jou en je vriendin heb ik elke dag gevuld. Ook om mezelf te overtuigen dat ik de discipline kon opbrengen. Achttienhonderd keer.

Achttienhonderd momenten die ik bewaren of liefst vergeten wilde.

Ik moet vertrekken van jouw dood, Yasujiro-san. Ik wil het verhaal reconstrueren waarin je dood een eindpunt was. Dieper in de tijd wil ik doordringen, beginnend bij de dood, bij het eindpunt, om geleidelijk terug te keren naar het begin. Terugkeren naar mijn eerste ontmoeting met jou, en verder nog, naar de vroegste sporen van mijn fascinatie voor Japan. Kijken wat ze nog met jou te maken heeft. Hoe ver ze van jou vandaan staat.

In mijn schrift achtervolgen de schimmen me. Schimmen die kraken in het hout van mijn kamer, in het gesis op een gammele radio. Schimmen die binnenglijden door barsten in de muren. Schimmen van sensueel genot.

Ik had me anders gevoeld dan de andere jongens. Terwijl de

tieners op school constant praatten over hun seksuele ervaringen en verlangens, leek ik dat soort interesse niet eens te hebben. Tot ik als twintiger jou leerde kennen, had ik niet de drang gekend om iemand seksueel te achtervolgen. Ik had me vaak ongemakkelijk gevoeld wanneer het onderwerp seks ter sprake kwam in gesprekken met jongens die elkaar wilden overklassen met hun bedervaringen.

Naarmate ik ouder werd, filosofische vragen formuleerde in mijn hart en met tantrische nieuwsgierigheid de buitelingen van mijn aandacht begon te onderzoeken, was ik gaan beseffen dat ik mijn eigen seksualiteit te lang had onderdrukt. Uiteindelijk had ik toegegeven aan mezelf dat ik me aangetrokken voelde tot mannen, dat ik dat deel van mezelf jarenlang had ontkend. Het was een eerste stap om mijn sapiens-geest ook een homo-lichaam te schenken.

Terwijl ik mijn ware verlangens omarmde, kreeg ik een gevoel van opluchting en opwinding dat ik nog niet eerder had ervaren. Het hele proces van lichaam-met-behoefte- worden kreeg zijn beslag bij jou, elk seksueel experiment voltrok zich nadien dankzij jou. Nu ben ik eindelijk in staat om mezelf volledig uit te drukken en contact te maken met anderen, op manieren die ik voordien niet voor mogelijk had gehouden.

Je merkt het, Yasujiro-san. Er staat seks tussen en in en onder en achter de woorden, alsof ze zelf lichamen zijn die niet met rust gelaten kunnen worden. Seks die niet lijkt te passen bij het asexuele wezen dat ik gedacht had te zijn.

Ik begrijp niet goed waar die stortvloed vandaan kwam. Er moest iets worden aangevuld, bevestigd of, wie weet, ontkend, tegengesproken.

Het is aan mij om het te ontdekken. Her en der kijken knuffels van Steiff toe in mijn tekst. Ze lijken gejat uit een speelgoedwinkel, toch weet ik zeker dat mijn fantasie rond jou veel meer geweest is dan een speelgoedwinkel.

Overal vind ik mijn eerste uren bij de radio terug, mijn vroegste inspiratie. Vooral die klaterende bron motiveert me om deze brief te schrijven. Ik wek je tot leven, Yasujiro-san. Jij, die zelf op zoek was naar een nieuwe carrière. Geen makkie voor jou, dat voel ik wel, om de leerling van de Dood te zijn. En om naar mij te kijken, ik die hier beneden naar jou verlang, samen met je jonge prinses Akemi. Spreek ik, dan spreekt ook zij. Je zult merken dat ik in mijn hart met haar verbonden ben. Ik herinner me haar stem, ik hoor haar stem, ik ben ook die stem. Haar adem. Haar harts-tocht.

Ik ga de lagen wegpellen om bij jou te komen, Yasujiro, jij die daar dicht bij de nucleus van mijn bestaan zweeft. De enige wijze die me voor ogen staat, is eerlijkheid. Eerlijk vertellen wat mijn hart heeft bewaard, via het geheugen. Ik weet niet hoelang ik nog te leven heb, ik wil deze ode aan jou een kans geven, voor het licht dooft en het te laat zal zijn om je te roemen.

In de buurt van de foto's met mijn doden ligt een prachtige kleine krans rode anjers. De rozerode bloemen zullen een hele lente bloeien en geuren, verzekerde me de kweker uit het tuincentrum, als ik ze niet rechtstreeks begiet. Ze houden van gelijkmatige vochtigheid, niet op de bloem, wel in de aarde.

Soms lijkt het alsof mensen onbedoeld een advies uitspreken voor het schrijven zelf. Opdat onze fundamentele worstelingen met het leven erbij gebaat zijn.

Terwijl ik naar de foto van jou kijk, wordt mijn oog afgeleid door de rode anjers eromheen. Het zijn je lievelingsbloemen en iemand heeft ervoor gezorgd dat ze in het arrangement voor de begrafenis werden opgenomen. De levendige rode bloembladen contrasteren met de groene struiken op je foto, toch vind ik de combinatie passend. De anjers zijn de passie en energie die ik in je leven heb gebracht, ze herinneren aan de tijd die we samen hebben doorgebracht met lachen en genieten van elkaars gezelschap. Terwijl ik hier sta, omringd door de prachtige herinneringen aan jou, ervaar ik vrede, de zekerheid dat jouw geest voor altijd in mijn hart zal voortleven.

Ik ervaar vrede, maar dan weer verdriet, twijfel, onzekerheid.

Ik heb de foto met jou laten uitvergroten, Yasujiro-san. De scherpte is verbluffend. Bij een shintotempel hadden we in Atami een beroepsfotograaf aangesproken. Voor een kar-

mozijnrode poort met ingewikkeld decoratief houtsnijwerk vereeuwigde hij verloofden en jonggehuwden, ik weet het nog goed. Op het voorplan staat een bordje voor onze voeten. De datum prijkt in krijt. Jij draagt een losse jekker van zachte blauwe wol met zilveren knopen boven een witte jersey broek. Je weelderige haardos glanst in het zonlicht. Mijn eigen grotere lichaam torent boven je uit, met gespannen spieren en een gerechte rug. Ik kijk fier omhoog, in een rood flanellen hemd boven een donkerblauwe spijkerbroek. We zijn niet gehuwd, Yasujiro-san, homokoppels bestonden aan het begin van de jaren negentig enkel ondergronds in Japan. We hadden zelf geen fotoestel bij de hand. We wilden allebei een herinnering voor later. Jij hebt me het tweede exemplaar van de foto, zodra dat ontwikkeld was en naar jou verzonden door de fotograaf, via luchtpost opgestuurd. Jarenlang heb ik naar die foto gestaard, met alcohol erbij. 's Avonds laat, wanneer ik de slaap niet vinden kon en ik mijn vermoeide geest probeerde om te kopen met denkbeeldige dialogen tussen jou en mij, tussen jou en Akemi. Nu heb ik de alcohol opzijgeschoven, daartoe verplicht door een heelkundige ingreep die me een nieuw gevoel van verstrijkende tijd heeft bijgebracht.

De krans staat op het krukje tussen de gekadreeerde foto en een raam dat uitkijkt op het Havenhuis in Antwerpen. Ik word afstand gewaar. Mijn verse anjers voegen aan de foto penetrante geuren toe. Ik wil ze door woorden vervangen.

Beter begrijpen. Dat wil ik. Accepteren ook. Accepteren dat je zelfgekozen dood niet een bladzijde is die ik kan omslaan. Jouw pijn is ook mijn pijn.

—

Ik wilde je begraven, Yasujiro-san, een jaar nadat ik je had leren kennen. In het midden van november landde mijn vliegtuig in de eindbestemming van een goedkoop Air China-ticket, in jouw geboortestad: Sapporo.

Je stad ademde onder de oranje kleuren van een late herfstnamiddag. Ondanks de zon aan de open hemel was het berekend. Er lag een dikke laag sneeuw. Krakende sneeuw van kristallen die stroef naast elkaar gleden. Voorbereidingen werden getroffen voor het jaarlijkse Sneeuwfestival, jouw winterwonderland van sneeuw- en ijssculpturen, schaatsbanen, gigantische sneeuwglijbanen, zip-lijnen, sneeuwkoepels en ijsbars met nachtelijke verlichting erbij.

Daar was je Ijskoningin. Ik bleef een tijdje voor haar beeltenis staan en stelde haar, half hardop, een kleine vraag. Ik wilde weten waar jij nu was. Ze antwoordde met haar raadselachtige glimlach. Je was een geest geworden, de geest van Hokkaido. Het was aan mij om op zoek te gaan.

's Avonds liep ik vereenzaamd tussen de noedelrestaurants, clubs, winkels en pachinko-salons. Jij was nergens te vinden. De enige die meer leek te weten was een andere dakloze.

Met de handen in de zakken stond hij bij een opvangtent aan de rand van het park, vlak bij Nakamura Ryokan, waar ik logeerde. Hij hield me tegen om te klagen, in een duister, onsamenhangend Japans gemompel, alsof hij dronken was, over zijn gebitsproblemen – losgehaald tandvlees leek hij aan te wijzen. Ik reageerde met een paar duizend yen.

We bleven nog even praten en ik vertelde over jou, hoe ik je het jaar voordien in Tokio had ontmoet. Hij wilde weten hoeveel maaltijden je per dag kreeg. Ik wist het niet. Hij begreep niet dat ik het nooit gevraagd had.

Ik openbaarde de reden waarom ik naar Japan was overgevlogen, vertelde over jouw begrafenis in Tokio, twee dagen later.

Het is veel rustiger om in Sapporo begraven te worden dan in Tokio, vond de man.

Ik vreesde vooral dat Hokkaido je zelfgekozen dood niet zo goed zou begrijpen, zei ik. Terwijl ik die woorden uitsprak, zag ik mezelf in mijn verbeelding naar voren lopen tijdens je begrafenis, om je te bedanken. Ik stuitte op de intense blikken van je familie, die van Hokkaido afkomstig was. Hun ogen boorden zich in mij, beschuldigend en veeleisend. Het was alsof ze geloofden dat ik geheime kennis bezat over je ontijdige dood. Ik probeerde het schuldgevoel van me af te schudden dat zwaar op mijn borst begon te wegen, diep vanbinnen wetend dat ik niets te maken had met je overlijden. Zo goed als niets. Tenzij ik me vergiste. En het toch

iets was. Iets waarbij ik niet had stilgestaan. Maar hun doordringende blikken wankelden niet, waardoor ik met een gevoel van onbehagen en een aanhoudende vraag achterbleef: misschien wisten zij iets wat ik niet wist. Misschien moest ik er zelf achter komen.

Tokio had het hoogste zelfmoordcijfer ter wereld, zei de man. Hij zei het op de toon waarmee een nieuwslezer dat nieuws zou melden. Onlangs nog stak iemand zichzelf in brand op de Shinkansen. Hij overgoot zich met brandstof in een tjokvolle wagon. De man hield dezelfde neutrale toon aan.

We stonden een hele tijd recht tegenover elkaar. En zwegen. Jij mocht dan wel in Sapporo het levenslicht hebben gezien, ik zou in Tokio moeten zijn, om bij je ouders te waken, vanavond. Er zouden van heinde en ver gasten arriveren, vertelde de man, ze zouden hun geschenken aan de ouders overhandigen, geld verzegeld in speciale omslagen, vastgebonden met een zwart-wit touw. Je kon het vinden in de meeste shops voor kantoorbenodigdheden. De hoogte van de schenking varieerde met de nabijheid van de relatie tot de overledene, zei hij.

Daarop zuchtte de man. Net zoals de personages in de films van je beroemde naamgenoot, Yasujiro Ozu, dat doen. Hij stootte een klank geworden zucht uit, die alleen voor hem zelf bedoeld leek. In die zucht werd een onmogelijkheid aanvaard, uitdovend zacht.

Ik zou naast de priester lopen, ging de man verder. De pries-

ter zou voor de kist knielen om een soetra te zingen. De naaste familie zou naar voren komen en jou respect betonen. Dan zou het aan mij zijn.

Ik bedankte hem, meer zei of vroeg ik niet. Toen wilde hij weten wat ik die avond zou doen. Jou, mijn speciale vriendje, bewenen, zei ik.

De man liet zijn blik zakken en keek na een moment van reflectie weer op. Hij vroeg me wat me het meest was bijgebleven aan mijn vriend. Hij zei niet *vriendje*, hij zei *vriend*. Een geur, zei ik.

Hij ging er niet op in.

Een geur waarin kracht en intelligentie zit, Yasujiro-san. Nachten van wanhoop. De stille schreeuw van een niet-gevulde wens. Een slecht gebluste brand. Avonden met te veel alcohol. Dagen van doelloos rondslechteren. Eenzaamheid. Ook de aangename geur van perzikkbomen, afkomstig van hun bloemen.

Er zouden geen treinen meer naar Tokio vertrekken, zei de dakloze. Tenzij ik de Shinkansen kon betalen. Ik zou morgen pas vertrekken, reageerde ik. Ik loog. Ik verzwegen dat ik met de anachronistische nachttrein zou reizen. Nee, de nachttrein van Sapporo naar Tokio is geen Shinkansen. De Shinkansen haalt snelheden tot meer dan driehonderd kilometer per uur en rijdt op speciale sporen. De nachttrein, de Hokutosei, is een ouderwetse slaaptrein met privéslaapcoupés,

restauratierijtuigen en douchevoorzieningen. De Hokutosei biedt een geweldige manier om te besparen op de kosten van een hotelkamer voor de nacht.

Mensen op het perron van Sapporo keken naar me alsof ik een gekooid dier was. De trein vertrok stipt. Ik begreep waarom railnerds, zoals ik had gelezen, gek waren op de slapeloze nachtcruise met hotelcomfort, gastronomisch diner en door sneeuw gekroonde bergen.

Yasujiro Ozu, de regisseur die bij me is zodra ik jouw naam hoor, zou hier een beroemd dia-moment inlassen, een tableau vivant van 'sympathiek' verdriet, dat het perspectief symboliseert van een ontspannen, vermoeide, teleurgestelde waarnemer, misschien iemand die, gegrond in zijn wijsheid, de dood nadert. Een puur, emotioneel antwoord op de schoonheid van de natuur en de vergankelijkheid van het leven. Ik denk dat het de Hokutosei-trein zou zijn, zoals hij met rookpluimen van stoom langs de besneeuwde bergen daverd.

Tokio strekte zich als een canvas voor me uit, de levendige kleuren gedempt door het gewicht van mijn verdriet. De felle lichten van de torenhoge wolkenkrabbers, de neonreclame die consumptie aankondigde, van sushi tot karaoke, en de drukte van mensen op straat, het leek allemaal in mijn hoofd te vervagen. Ik bevond me midden op een druk kruispunt in Shibuya. Het geluid van honderden voetstappen en het getoeter van claxons ging over in een chaotische kako-

fonie. Ik keek omhoog naar de torenhoge gebouwen, waarvan de ramen de duizelingwekkende lichten van de stad weerkaatsten. Alles voelde surrealistisch aan, als een droom waaruit ik niet wakker wilde worden.

Ik dwaalde doelloos door de straten en nam de bezienswaardigheden en geluiden van de stad in me op. Ik passeerde verkopers die straatvoedsel verkochten en souvenirwinkels die hun kitscherige snuisterijen sleten. Ik moest denken aan het aanstekelijke gelach van jou, Yasujiro, en aan je voorliefde om nieuwe dingen te proberen. Het was alsof je naast me stond. Ik bevond me aan de voet van de Tokyo Tower en staarde omhoog naar het massieve bouwwerk dat tegen de hemel leek te schrapen. De toren was een bewijs van de veerkracht van de stad en haar mensen, maar ze herinnerde me ook aan mijn eigen sterfelijkheid en aan de kwetsbaarheid van het leven.

Uiteindelijk liep ik door de serene tuinen van het keizerlijk paleis en voelde met elke stap het gewicht van jouw afwezigheid zwaarder wegen. De kersenbloesembomen stonden in volle bloei, hun tere bloemblaadjes vielen als sneeuw om me heen. Tokio had een plaats van verwondering en opwinding moeten zijn, maar nu voelde het als een herinnering aan jouw verlies. Ik vroeg me af of ik de stad ooit nog zou kunnen ervaren zonder de last van dit verdriet te voelen.

Jouw familie en goede vrienden kwamen samen in het uitvaartcentrum. Ze wassen hun handen en spoelden hun

mond om zich te zuiveren. De boeddhistische priester had woorden van troost en steun klaar, hij sprak een gebed uit, hoopte op een veilige doorgang naar het hiernamaals. Wierook en bloemen werden aangeboden. Mensen bogen en knielden bij een altaar.

Voordat de kist naar het crematorium werd gebracht, legde de familie bloemen rond jouw hoofd en schouders. In een kleine crematiekamer moest ik samen met iedereen twee uur wachten voor de verbranding kon worden voltooid.

Mijn blik zocht Akemi. Eerst vond ik haar niet. Ze was thuisgebleven, veronderstelde ik, in haar werkelijkheid achter de werkelijkheid. Het was haar manier om afzijdig te zijn: ze viel terug op het isolement van haar no-kunst. Ik zag haar in gedachten de dood belichamen aan het einde van een toneelstuk. In een trage dans, die een aanvaarding uitdrukte, stoeide ze met grillige, schokkerige bewegingen om een bovennatuurlijk wezen aanwezig te maken.

Daiki was er wel. Hij droeg een zwart pak met een stropdas. Net zoals de andere rouwenden droeg hij donkere sokken. Ik had Daiki nooit zonder baseballpet gezien. Dikke, sterke haarlokken gaven zijn glanzende pikzwarte haar een grove textuur. Zijn blik was op de grond gericht, hij bewoog amper, keek recht voor zich uit, met betraande ogen. Toen hij me herkende, glimlachte hij subtiel. Mijn overkomst maakte hem blij.

Elke rouwende nam korrelige wierook uit een kom, hield die tegen het voorhoofd en liet de korrels op een brander

vallen. Er werd gebeden en gebogen voor jouw portret. Dan draaiden de gasten zich om en bogen voor de familie.

Achter deze schijnwereld van schimmen deed Akemi teken naar mij om haar te volgen in mijn onderbroken droom, mijn droom met jouw naam, mijn Yasujiro-droom. Ik bevond mij op de grens tussen echt en namaak, tussen leven en dood.

Mijn gedachten dwaalden af naar herinneringen aan gelukkiger tijden. Daar verdween en verscheen opnieuw, nu in een lieflijke fantasmagorie, de mooie no-actrice Akemi voor me. Haar aanwezigheid was zowel geruststellend als boeiend, alsof ze een zeldzame uitstraling bezat die zelfs de donkerste momenten kon opfleuren. Haar ogen, als poelen van honing, staarden me aan met een mengeling van medeleven en begrip. Op dat moment had ik het gevoel dat ze door de muren heen kon kijken die ik rond mijn hart had opgebouwd. Akemi was een echte godin van het toneel en ik werd herinnerd aan de magie en schoonheid die zelfs te midden van verdriet kan voortduren.

Na de wake werden botten van benen gescheiden, een pijnlijk proces om te observeren voor mij. De botten werden met grote eetstokjes verwijderd en zo in de urn geplaatst dat het lichaam recht omhoog kon blijven. Uiteindelijk werd jouw urne bijgezet in het familiegraf. Alle rouwenden participeerden samen met de shintopriester in het ritueel. Iedereen verzamelde zich rond je graf, een eenvoudige stenen structuur met een rechthoekige uitsparing voor de urn, in een

uithoek van een vredig en sereen gedeelte van de begraafplaats.

De shintopriester reciteerde gebeden en prees jouw geest met wierook. Zo werd je graf gezuiverd en kon je geest in vrede rusten, zei hij. Rouwenden offerden om beurten hun eigen wierook en bogen voor je urn. Ook bloemen werden aangeboden, als teken van respect en herinnering. Nadat iedereen zijn respect had betuigd, werd je urn voorzichtig in de opening van het graf geplaatst. De priester voltooide een laatste reinigingsritueel. Hij sprenkelde zout en water over je urn en sprak nog een paar gebeden. De rouwenden namen hun laatste afscheid van jou. Je graf werd bedekt met aarde. Je naam zou op de stenen marker worden gegraveerd als een blijvend gedenkteken, fluisterde Akemi.

Akemi wierp een kushandje naar mij. Het visioen waarin ze was verschenen loste op.

Jij kreeg een nieuwe boeddhistische naam. Die moest je beletten terug te keren wanneer je je oorspronkelijke naam zou horen. Wanneer ik je, tijdens de terugvlucht, half in slaap, zou roepen en om uitleg vragen over je zelfverkozen dood.

Na de begrafenis kwam je familie samen voor een maaltijd of een receptie, de 'koden', bedoeld om rouwenden te bedanken en hun eten en drinken aan te bieden, als een gebaar van waardering. Ik werd meteen gevraagd om mee aan te schuiven. Men wist wie ik was, ik werd je 'grote vriend

uit Europa' genoemd. In een limousine van je zus werd ik naar een restaurant in Yokohama gereden om in stilte sushi, sashimi, tempura en misosoep te eten. Alles werd formeel, respectvol, in bijna complete stilte geserveerd. Kleine geschenkjes werden aangeboden. Ik kreeg een moderne kopie van de golf van Kanagawa, de beroemde ukiyo-e-print van Hokusai. De golf was mijn passie voor jou, zei ik half fluisterend. Er werd niet op gereageerd. Ik had een uitgebreid ritueel verwacht, maar de koden zelf duurde niet zo lang, ik denk nog geen twee uur.

Na afloop werden handen geschud. Familie en vrienden verdwenen zoals ze gekomen waren. Snel, geheimzinnig stil.

De middaglucht van Yokohama was gevuld met de geluiden van kooplieden die hun kraampjes opzetten en verkopers die hun waren uitschreeuwen. De geur van verse zeevruchten en dampende ramen zweefde door de lucht en verleidde voorbijgangers om zich over te geven aan de culinaire hoogstandjes van de stad. Forensen haastten zich heen en weer, navigerend over de drukke stoepen en nog drukker treinstations, terwijl toeristen foto's maakten van de torenhoge wolkenkrabbers en historische bezienswaardigheden langs de straten. Te midden van de drukte werkten de mensen van Yokohama zich door hun dag, doelgericht en vastberaden, enthousiast om de kansen te omarmen die een dynamische Japanse stad te bieden had.

Ik moest ermee leven dat mijn reis in het verleden lag. Alleen een geur bleef achter. De geur van franjeloze zinnen in de dagboeken die zijn achtergebleven. Een odium van bedrogen, belogen beloftes, verminkt door gemakzucht en sluipende erosie van interesse. Ook de vreemde spray van onbevangen gevoelens in het kind dat wijze lessen leerde in de natuur van Zwitserland, waar ik jouw verre voorganger, mijn utopische ware vriend, ontmoette. Net zoals jij een Japanner, trouwens. Hij is de kami, de god, die aan het einde van mijn brief herrijzen zal. Ik ga op de verstuiiver drukken, de kamer zal gevuld worden met ons verleden.

Ik moet lief zijn voor mezelf, Yasujiro-san. Erkennen dat ik een mens ben en het natuurlijk is om me schuldig te voelen na de zelfmoord van een geliefde. Ik moet proberen zachtvaardig te zijn voor mezelf en zelfzorg oefenen. Voldoende rust moet ik vinden, misschien via deze brief, en verder goed eten, zoals ik dat ooit in Japan deed, deelnemen aan activiteiten die ik leuk vind.

Vliegen, bijvoorbeeld, dat vind ik een opwindende ervaring, Yasujiro-san. Zonder landing in zicht, dwing je je om een vogel te zijn. Je slaat je vleugels uit, vergeet waar je heen vliegt. Niet de naam van een luchthaven is je doel. Het is het onbestemd nieuwe.

—

Laat me het jaar herinneren waarin ik je ontmoette. Het was níét een warme zomeravond en ik liep níét naar huis vanuit de bibliotheek terwijl ik het geluid van muziek uit een nabijgelegen park hoorde komen. Ik werd níét aangetrokken door de melodie en volgde ze níét naar een klein podium waar je gitaar zat te spelen. Het was allemaal een beetje prozaïscher dan dat. Het was begin jaren negentig. Ik was voor de eerste keer in Japan, mijn vlucht naar jouw Japan eindigde in een eerste kleine cultuurshock. De Kuku Line-metro van Fukuoka begroette me met een weelde aan polyfone reclames, jingles en aankondigingen. Ik was saaie Vlaamse metro's gewoon. Dit was andere koek, Yasujiro-san. Een halfuurtje later was ik bij het station met de naam van een meer waaromheen joggers graag hun rondjes lopen, Ohorikoen. Het was een zachte avond in mei, de eerste lichten weerspiegelden de sijpelregen die me bij de uitgang van de metro begroette. Ik zocht de weg naar mijn hotel, had onder de eerste luifel die ik tegenkwam, tussen de rode lantaarns van een izakaya-bar, een stadskaartje opengevouwen.

Een doorweekte jongen in witte koksbuis met drukknopen, hij zat aan het stuur van een bakfiets, zag me aarzelen. Hij leek in niets op jou, Yasujiro-san. Hij droeg een hoge koksmuts met een karmijnrood lint waarop in het avondlicht reflecterende, gouden tekens stonden geborduurd. Zonder dat ik een vraag hoefde te stellen, bood hij me aan om me te helpen. Je landgenoten, leerde ik de dagen nadien, deden

dat wel vaker in de jaren tachtig en negentig, ze namen elke kans te baat om hun houderige Engels op te krikken.

Dit was het cleane, zelfbewuste Japan dat aan het einde van de twintigste eeuw klaarstond om het me als een bezoevende gast naar de zin te maken, opdat ik me even thuis zou voelen. Ik weet niet of het nog bestaat, Yasujiro-san. We zijn meer dan dertig jaar verder, nu.

De jongen sprak weinig, onderweg naar mijn hotel. Het had minder met zijn beperkte kennis van het Engels te maken, of mijn beperkte kennis van het Japans, dan met de regen en mijn verlegen angst om zelf door vragen in zijn leven te poeren.

Toch was ik ervan overtuigd dat hij net dat wel zou geapprecieerd hebben. De hang naar contact stond te lezen in zijn glimlach, net zoals dat bij jou het geval was. Hij sprong af en toe tevoorschijn, die glimlach, als een ondeugend kind dat zich verstopte. De kleine stiltes werden verdrongen door het gerammel van de fiets en, af en toe, bijna verontschuldigend, een vraagje dat de deur van zijn leven toch even op een kier zette.

We passeerden een textielhandelaar. Hij stopte, maakte met een buiging zijn kleine verontschuldigend, liep de winkel binnen en keerde terug met een paar dozen damasten tafelkleden, die hij voorzichtig onder de regenhoes in de laadruimte van zijn bakfiets plaatste. Ik wilde hem helpen, verstond niet goed wat hij zei – hij deed iets wat Japanners graag doen, al heb ik het bij jou nooit gemerkt: hij sprak

Engels zoals het getranscribeerd wordt in katakanatekens. Hij veranderde het vertrouwde woord *hotel* in een amper herkenbaar *hoteru*.

Een paar lege straten lang bleef hij naast me lopen, eerst tot bij een bloemenwinkel waar hij kleine ruikers moest oppikken, daarna tot bij mijn *hoteru*, waar hij ooit nog in de keuken gewerkt had, zei hij.

Bij het portaal met de draaideuren verliet hij me. Ik kon zijn dankbetuigingen niet goed pareren: het was toch eerder aan mij, vond ik, om enige dank te tonen voor de vreugdevolle bereidwilligheid waarmee hij me door een vreemde stad had gepiloteerd. Net zoals jij dat enkele dagen later in Tokio zou doen.

Graag wilde ik voorstellen nog even bij me te blijven. Verlegen als ik was, je kent me, durfde ik dat niet. Ik stunteelde met de inspiratieloze mededeling dat hij tijdens mijn reis de eerste Japanner was die zelf contact met me zocht.

Het gewicht van mijn woorden ontging hem, Yasujiro-san. Hij verdween in de richting van een stelplaats voor bussen. Op een elektronisch bord werden de laatste diensten van de dag aangekondigd, met een weelde aan haltes en omliggende dorpjes. In de loodsen op een verre achtergrond hingen weer andere rode lantaarns te waggelen in de wind. Het regende harder. Ik kon hem nog net zien schuilen tussen de lantaarns.

In mijn hotel werd de lege lounge bevolkt door twee receptionisten die zo geprogrammeerd leken door excuses, buigingen en glimlachjes dat persoonlijke wrijvingen nooit de reden konden worden om hen tot een verandering van loopbaan te motiveren. Hun vormelijkheid was volmaakt kunstmatig.

Stel het je voor, Yasujiro-san. Laat op de avond zat ik, onwetende Europeaan, in mijn hotelkamer te klooiën met een kant-en-klaar zelfbouwpakket-Japan. Tandpasta was er in verschillende vruchtensmaken, het toilet was uitgerust met een waterspray, bij de waterkoker stond matcha klaar, naast mijn schoenen waren pantoffels opgesteld en op een kleeër hanger hing een yukata, waarin ik me een genode gast mocht voelen en tegelijk haast helemaal een Japanner die weer thuiskomt. Voor jou is het overbekend, voor mij was het aantrekkelijk nieuw.

De grote verrassing was toch de koude, afstandelijke, licht intimiderende essentie van de kamer zelf. Het traditionele timmerwerk maakte spijkers overbodig, ademde de geur van vochtig cederhout. Koele, transparante schuifdeuren van rijstpapier stonden klaar om de kamer verder op te splitsen. Alle aandacht ging naar een tijd die voorbij was, een verre eeuw waarin de kamer nog naar stro rook, het toilet niet veel meer was dan een gat in de grond. Alleen de lelies die het boeddhistische huisaltaartje sierden, verklapten het leven in de coulissen. Dadelijk zouden de schuifpanelen met een ruk worden opengeschoven. Een wit gegrimeerde

gastvrouw zou me het dienblad brengen met, wie weet, een slaapmutsje dat de samoerai nog hadden gebrouwen. Niet lachen, Yasujiro-san, zo stelde ik het me voor.

Ik ging laat naar bed. En stond vroeg weer op. In Fukuoka. Alleen daar.

Hoog boven een stenen fundering die uitkeek op de Naka-rivier bezocht ik een weelderig kasteel waar in de zeventiende eeuw de heersende elite van Fukuoka samen-troefte om bezoekende diplomaten gastvrij te ontvangen. Je hebt het vast ooit met de schoolklassen bezocht. Eindelijk voelde ik me in de zeventiende eeuw waar Akira Kurosawa de wijsheid van het verleden achter het heden en de toekomst aan laat lopen. Te bedenken dat we zonder de grote doorbraak van Kurosawa, de *Rashomon*-vuurstorm in Venetië, amper zouden weten wie deze regisseur was, kwam het in me op.

Mijn gedetailleerde, betrouwbare baedeker-reisgids stuurde me bij het vallen van de avond naar Nakasu, een buurt vol eetstalletjes en mensen op zoek naar nachtelijk entertainment. Ik ontdekte een stad-in-een-stad, compleet met een waterweg die door een complex van helverlichte arcades liep. Ik durfde nergens naar binnen, bang dat mijn Japans hilarische misverstanden zou teweegbrengen. Buitenlanders als ik hadden nog bekijks. Meisjes gilden bij je eerste woordje Japans, had ik al ervaren. Geen idee waar ik welkom zou zijn, hoe een jongen zoals jij zou reageren op mijn open-

baring dat ik aan het begin stond van mijn eerste grote intercontinentale reis.

Voorlopig had ik genoeg aan het decor. Soms was het verrassend, dan weer herkenbaar en saai. Fukuoka was oud en nieuw tegelijk. Er waren nog telefooncellen. Er waren al zonneboilers op de daken. In de keukens stonden apparaten die de rijst een hele dag warm hielden.

Verder was de stad een jungle van neon. Je liep er verloren omdat de straten geen naam droegen en de huizen geen nummer, of een nummer dat het bouwjaar volgde, niet een chronologische orde.

Een Shinkansen bracht mij razendsnel naar Tokio. In Hiroshima stapte een zakenman op, die me toevertrouwde dat hij zopas zijn voltijdse baan had opgezegd. Zijn droom was om muzikant te worden. Hij had becijferd dat hij kon rondkomen met een leefloon, een vast inkomen om de eindjes aan elkaar te knopen. Voorlopig moest hij zijn artistieke droom zien waar te maken met een parttimebaan erbij. Hij vertelde iets over een dagelijks optreden in het station, om te vermijden dat hij als straatmuzikant zou worden gezien. Ik voelde dat het niet lang zou duren voor hij het slachtoffer zou worden van zijn eigen verwarring. Hij was nog steeds op zoek naar goede songwriters, zei hij. Helaas was in Japan het echte talent waar hij op uit was dungezaaid. Zijn voorkeur ging naar de zeldzamer wordende combinatie van

mierzoete melodieën en hartverwarmende lyrics. Hij liep een dode kunst achterna, zei hij. Het ontbrak de ‘popsongs van vandaag’ aan inhoud, volgens hem. Niemand wilde zijn hart en ziel in een nummer achterlaten. Hits moesten vooral een snel ritme hebben en het publiek tot een snelle dans uitnodigen. Vroeger diende je geschoold te zijn in compositie, literatuur en muziekgenres, of daar op zijn minst weet van hebben. Tegenwoordig waren de verzen afgestompt tot twee woorden die eindeloos terugkeren. Hooguit was er een strofe, die weinig of niets om het lijf had. Het zal me benieuwen hoe jij daarover denkt, Yasujiro-san.

Bij aankomst in Tokio hielp de kerel me met de overstap van de Shinkansen, vanuit de drukste treinterminal in een zakenwijk niet ver van het keizerlijk paleis, naar een metro die de belangrijkste knooppunten van de bruisende metro-pool met elkaar verbond. Ik kwam terecht in een heuse kakofonie van metrojingles, een braaksel van klanken die elkaar verdrongen: tientallen verschillende melodietjes om alle afzonderlijke treinen en metro’s op de verschillende perons aan te kondigen. Overal zag ik prachtige bonte karper-vlaggen. Je weet vast nog, Yasujiro-san, hoe dol ik erop was. Bij het metrostation Suitengumae, waar ik eindigde na een overvolle rit door de financiële wijk Shibuya, stonden slaapkamermuzikanten luidkeels hun melige pop te vertolken. Ze waren gedoemd om ondergronds te blijven, zo te horen. Mijn alerte aandacht werd verbruïd door het holle geluid

van plastic dat tegen de grond tuimelde. Per ongeluk had ik met mijn voet tegen een collecteschaal geschopt. Ik was zo gegeneerd, Yasujiro. De muntjes rinkelden alle richtingen uit. Voordat ik kon reageren, onderbrak een passerende tiener zijn haastige tred, knielde neer en zette de beker weer recht. Hij liet de munten een voor een in de beker vallen. De zanger integreerde een *Yoru!* in zijn melodie: *geeft niet!*

We hebben slechts de macht om een minuscuul deel van alle lijden en onrecht in de wereld te verlichten, en toch moeten we het altijd doen, bedenk ik opeens. Jij hebt mijn lijden honderd keer verlicht, in details die we allebei vergeten zijn.

You like? vroeg de zanger toen zijn song voltooid was. Natuurlijk hield ik niet zo van zijn muziek. Ik ben opgegroeid met Bach, en Beethoven en Mozart en Liszt. Maar dit was niet het moment om eerlijk te zijn, dus knikte ik heel vriendelijk en stelde wat vragen over de toekomstplannen van het popgroepje.

Muziek leeft in de ziel van onze personages, vond de zanger. Ik maak me sterk dat ik naar jouw muziek aan het luisteren ben, Yasujiro-san. Jouw muziek, ik weet het nog goed: als twintiger in het begin van de jaren negentig in Japan was je geobsedeerd door J-pop. Ik herinner me dat je elke dag urenlang naar je favoriete bands en artiesten luisterde, onder wie Seiko Matsuda, Hikaru Utada en Namie Amuro. Hun vrolijke en aanstekelijke deuntjes wisten je altijd op te vrolij-